ڕۆژی ژنانی جیهان ڕۆژی دژە تیزاریزم
ئەلێکساندرا کۆلونتای

لەئینگلیزییەوە: ئازاد ئارمان

مەراسیمی شۆڕشگێرانە

ڕۆژی ژنان یان ڕۆژی ژنانی کرێکار، ڕۆژێکە بۆ هاوپشتی نێونەتەوەیی، ڕۆژی پێداچوونەوەیە بە ڕێکخراوبوونی ژنانی کرێکاردا. بەڵام ئەم ڕۆژە تەنها تایبەت نییە بە ژنان. (٨)ی مارس ڕۆژێکی مێژووی و لە بیرنەچووەیە بۆ کرێکاران و جوتیاران، بۆ تەواوی کرێکاران لە روسیا و گشت کرێکاران لە جیهان دا.

لەم ڕۆژەدا لە ساڵی (١٩١٧) شۆڕشی شوباتی مەزن هەڵگیرسا.

ژنانی کرێکار لە شاری پترۆگراد دەستیان دایە شۆڕش، ئەوان یەکەمین کەسانێك بوون ئاڵێی دژایەتی دەسەڵاتی تزارو لایەنگرانیان ڕاگەیاند. ڕۆژی ژنانی کرێکار دوو جار جەژنە بۆ ئێمە.

بەڵام ئەگەر ئەم ڕۆژە پشووی گشتییە بۆ تەواوی پرۆلیتاریا، بۆچی پێیدەڵێن «ڕۆژی ژنان»؟ بۆچی ئێمە مەراسیم و کۆبونەوەی تایبەتی بۆ دەگێرین، لە هەمووی گرنگتر ئامانجمان چییە لە کرێکارانی ژن و ژنانی جوتیار؟ ئایا ئەمە یەکێتی و هاوپشتی

چینی کرێکاران دەخاتە ڕەوشێکی مەترسیدارەوە؟ بۆ وەڵێمدانەوەی ئەم پرسیارانە، ئێمە پێویستە سەیری رابردوی خۆمان بکەین و بزانین ڕۆژی ژنان چۆن هاتوەتە کایەوە، بۆ چی ئامانجێك خۆ ڕێکخەین.

چۆن یاخود بۆچی ڕۆژی ژنان ڕێکخرا؟

ساڵێنێکی دور نا، تەنها (١٠) ساڵ لەمەوبەر، کێشەی یەکسانی ژنان، یاخود کێشەی بەشداربوونی ژنان لەگەڵ پیاوان لە پەرلەماندا بووە جێگای مشتومر، چینی کرێکار لە تەواوی ولێتە سەرمایەدارییەکانی دونیادا دەستیان دایە خەبات بۆ مافەکانی ژنانی کرێکار، بۆرژوازی نەیدەویست ڕەزامەندی مافەکانی ژنانی کرێکار بسەلمێنێت. لە پەرلەماندا بە قازانجی بۆرژوازی نەبوو چینی کرێکار مافی دەنگدانی هەبێت، هەروەها لە هەموو ولێتاندا ڕێگریی یاسایی دروستکرد بۆ ڕێگە گرتن لە مافی ژنانی کرێکار.

سۆسیالیستەکان لە ئەمریکای باکور بێوچان تێدەکۆشان لە پێناوی داخوازی مافی دەنگدان بە شێوەیەکی تایبەتی بەبێ ڕاوەستان. لە (٢٨ی شوباتی ١٩٠٩)دا، ژنانی سۆسیالیست لە ولێتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا کۆبوونەوە و خۆپیشاندانی گەورەیان بەرێخست لە سەرتاسەری ولێتدا، لەپێناوی داخوازییە سیاسییەکانی ژنانی کرێکار. ئەو ڕۆژە یەکەمین «ڕۆژی ژنان» بوو. ئەم دەست پێشخەرییە بۆ ڕێکخستنی «ڕۆژی ژنان»بەم شێوەیە دەگەڕێتەوە بۆ خەباتی ژنانی کرێکار لە ئەمریکا.

لە ساڵی (١٩١٠)دا، لە دووهەمین کۆنفراسی جیهانی ژنانی کرێکار، کلارا زیکتین دەبێتە هۆی بەرەوپێش چوونی مەسەلەی ڕێکخستنی ڕۆژی ژنانی کرێکارانی جیهان. لەم کۆنفراسە بڕیاریاندا هەموو ساڵێك لە تەواوی ولێتاندا لەهەمان ڕۆژدا پێویستە مەراسیمی «ڕۆژی ژنان» ڕێزی لێبگرن لە ژێر دروشمی «مافی دەنگدانی ژنان هێز و یەکێتیمان پێدەبەخشێت لە خەبات بۆ سۆسیالیزم».

لە ماوەی ئەم چەند ساڵەدا، مەسەلەی بنیاتنانی پەرلەمانێکی دیموکراتی زیاتر...هتد، فراوانکردنی مافی بەشداری کردنی ژنان لە دەنگدان دا، یەکێك بوو لە خاڵە بنچینەییەکان لە پێش جەنگی جیهانی یەکەم دا، کرێکاران لە تەواوی ولێتە بۆرژوازییەکان مافی دەنگدانیان هەبوو، بێجگە لە روسیا تەنها ژنان و ئەوانەی نەخۆشی دەروونییان هەبوو نەبێت لە سەر هەمان بێ مافی پێشوو مابوونەوە. هەر ئێستا لە هەمان کات واقیعەتی داخوازی سەرمایەداری بەشدارییە لە ئابوری نیشتیمانی. هەموو ساڵێك ژمارەی ژنان لە زیاد بووندایە لە کارگە و کارخانەکان، چ وەکو خزمەتکار یان وەکو پاکژکەرەوە. ژنان شانبەشانی پیاوان کار دەکەن، سامان و گەنجینەی ولێتەکان بەرهەمهێنراوە لە سەر دەستی ئەوان، بەڵام ژنان بێبەشکراون لە مافی دەنگدان.

بەڵام لە ساڵی رابردودا پێش ئەوەی جەنگ دەستپێبکات، نرخی خواردن چووە سەرێ، چوونە سەرەوەی نرخ وای کرد باشترین و ئاشتیخوازترین ژنانی ماڵەوە ئارەزووی کاری سیاسی بکەن و خۆپیشاندان بکەن لە دژی بۆرژوازی و تاڵێنی ئابوری. «راپەڕینی خانمانی ماڵەوە» پەرەی سەند و لە زیاد بوون و دوپات بوونەوەدا بوو، هەروەها لە چەندین شوێنی جیاواز گڕیگرت لەوانە: نەمسا، بەریتانیا، فەرەنسا، ئەڵمانیا.

ژنانی کرێکار لەوە تێگەیشتبوون تەنها ئەمە بەس نییە پەیوەندی بپچڕێنن لەگەڵ بازاری کوشك، یان تاکی بازرگان، لەوەش تێگەیشتبوون بەم کارەیان ناتوانن نرخی بازار بێنە خوارەوە. پێویستە سیاسەتی دەوڵەت بگۆڕین. بۆ بەدەستهێنانی ئەمە چینی کرێکار دەبێت داخوازی مافی بەشداریکردن لە دەنگدان فراوان بکاتەوە.

پێویستە بڕیاری ڕۆژی ژنان لە تەواوی ولێتان ئەم شێوەیە بەڕێوە بچێت خەبات بێت، لەپێناوی بەدەستهێنانی مافی دەنگدان بۆ ژنانی کرێکار. ئەم ڕۆژە دەبێت ڕۆژی هاوپشتی ئەنتەرناسیۆنالی بێت لە خەباتدا بۆ ئامانجی هاوبەشمان و ڕۆژی پێداچوونەوەیە بێت بە هێزی ڕێکخراوبوونی ژنانی کرێکار لە ژێر ئاڵیی سۆسیالیزمدا.

ئەنتەرناسیۆنالی یەکەم رۆژی ژنان

بڕیاری کۆنگرەی ئەنتەرناسیۆنالی دووهەمی ژنانی سۆسیالیست، تەنها بڕیارێك نەبوو لە سەر کاغەز، بەڵکو سوربوون بوو لەسەر دەستنیشانکردنی رۆژی ژنان لە (١٩ی مارسی ١٩١١)دا، دانانی ئەم رۆژە بڕیارێکی کوێرانە نەبوو. هاورێ ئەڵمانییەکانمان، بۆیە ئەم رۆژەیان هەڵبژارد، لەبەرئەوەی رۆژێکی مێژووی و گرنگ بوو بۆ پرۆلیتاریای ئەڵمانی. (١٩)ی مارس، رۆژی شۆڕشی (١٨٤٨) بوو، مەلیکی پروسیا بۆ یەکەمین جار ناچارە رێزدادەنێ بۆ هێزی چەکداری جەماوەری بۆ دورخستنەوەیان لە ترسی سەرهەڵدانی راپەرینی پرۆلیتاری. لە ناوەراستی ئەو پەیمانانەی کە دابووی بە خەڵك دواتر لێی پاشگەز بوویەوە، کە سەرەتایەك بوو بۆ بەرەسمی ناسینی دەنگدانی ژنان.

دوای (١١)ی جەنیوەری، تێکۆشان بۆ خۆئامادەکردن و دروستکردنی رۆژی ژنان لە ئەڵمانیا و نەمسا. ئەوان هەردوو پێکەوە پیلانیان دارشت بۆ خۆپیشاندان، بەڵێنیان دا بە وتە و بە دەم، هەروەها بە رۆژنامەگەری. لە دەوری هەفتەیەك بەر لە رۆژی ژنان دوو رۆژنامەنوس رایانگەیاند: مافی دەنگدانی ژنان لە ئەڵمانیا و رۆژی ژنان لە نەمسا. وتاری هەمەرەنگ بوون تەرخانکرابوون بۆ رۆژی ژنان...»پەرلەمان و ژنان،» «ژنانی کرێکار و رەوشی ئەنجومەنی شارەوانی، خان مانیماڵەوە چی پەیوەندێکییان هەیە لەگەڵ سیاسەت؟»، هتد... لێکدانەوەی بەوردی مەسەلەی یەکسانی ژنان لە پەرلەمان و لە کۆمەڵگەدا. تەواوی وتارەکان دەستنیشانی هەمان خاڵ دەکەن: بە تەواوی پێویستە پەرلەمان زیاتر دیموکراتی بکەینەوە بە سەپاندنی مافی دەنگدانی ژنان.

لە ساڵی (١٩١١)دا بۆ یەکەمینجار رۆژی ژنانی جیهان بەرپاکرا. کە سەرکەوتن و بە دەستهێنانی هەموو ئاواتەکان بوو. لە ئەڵمانیا و نەمسا رۆژی ژنانی کرێکار وەکو دەریا بڵقی دەدا و دەلەرزی. لە هەموو شوێنێك کۆبونەوە بەرێدەخرا... لە شارۆچکە بچوکەکان هەتا لە گوندەکان، هۆڵەکان پر بوون لە خەڵك، لەوێ داوا لە کرێکارانی پیاو دەکرا جێگاکانیان بدەن بە ژنان.

بە دڵنیاییەوە ئەوە یەکەمجار بوو ژنانی کرێکار نیشانیاندا کە شۆڕشگێرن. پیاوەکان لە ماڵەوە بوون لەگەڵ منالەکان بۆ جارێك، هەروەها هاوسەرە لە قەفەزنراوەکان دەچوونە کۆبوونەوەکان و گەورەترین خۆپیشاندانەکانی سەرشەقامیان بەرێخست کە (٣٠) هەزار کەس بەشدار بوو. پۆلیس هەوڵیدەدا دروشمەکان لە خۆپیشاندەران بستێنێ، بەڵام ژنانی کرێکار رووبەروویان وەستانەوە. لەم رووداوەی هاتە پێش، ئەوەی ئەم خوێن رشتنەی راگرت تەنها یارمەتی و هاوکاری پەرلەمانتارە سۆسیالیستەکان بوون.

لە ساڵی (١٩١٣)دا رۆژی ژنانی جیهان گۆرا بۆ رۆژی (٨)ی ماس. ئەم رۆژە دەگەرێتەوە بۆ خەبات و تێکۆشانی ژنانی کرێکار.

ئایا رۆژی ژنان پێویستە؟

رۆژی ژنان لە ئەمریکا و لە ئەوروپا ئاکامێکی سەرسامکەری هەبوو. لە راستیدا یەك دانە کەس نەبوو لە پەرلەمانی بۆرژوازی بیر لە ئاسانکاری یەك بکاتەوە بۆ کرێکاران، یاخود لێپرسراوەتی نیشان بدات لە بەرامبەری داخوازییەکانی ژنان. لەبەرئەوەی لەو سەردەمەدا بۆرژوازی ترسی نەبوو لە روودانی شۆڕشی سۆسیالیستی.

بەڵام رۆژی ژنان چەند شتێکی بە دەستهێنا، لە هەمووی گرنگتر شێوازی وروژاندنی ئەو هاورێ ژنانە بوون، کە کەمترین کاری سیاسییان دەکرد. ئەمانە کۆمەك نەبوون، بەڵکو هۆشداریەك بوو بۆ بەشداریکردن لە کۆبوونەوەکان، خۆپیشاندان، پۆستەر، نامیلکە، رۆژنامەکان بۆ رۆژی ژنان، هەتاکو دواکەوتوترین ژنی کرێکار وای بیر دەکردەوە کە «ئەمە رۆژی ئێمەیە، ئەمە ڤیستیڤاڵی ژنانی کرێکارە» بە پەلە دەچوو بۆ کۆبوونەوەو خۆپیشاندانەکان. دوای هەر یەك لە «رۆژی ژنانی کرێکار»، ژنان زیاتر پەیوەست دەبوون بە پارتە سۆسیالیستەکان و یەکێتی یە کرێکارییەکان بەرەو پێش دەچوون. رێکخراوەکان وەزعیان بەرەو باشتر بوون دەچوو، هۆشیاری سیاسی گەشەی دەکرد.

رۆژی ژنان ئەرکێکی تری خستەروو: ئەویش بەهێزکردنی هاوپشتی ئەنتەرناسیۆنالیستی کرێکاران

ئاپێ والا
گۆڤارێکی فکرییە دوومانگ جارێک دەردەچێت
ژمارە(٣٨)
نیسانی ٢٠١٣ ساڵی نۆیەم

بوو. لە رێورەسمی تایبەتیدا پارتەکانی ولێتە جیاوازەکان بە گشتی قسەوباسیان ئاڵوگۆڕ دەکرد: هاورێ ئەڵمانییەکان دەچوون بۆ بەریتانیا. هاورێ ئینگلیزەکان دەچوون بۆ هۆڵەند...هتد. یەکێتی چینی کرێکارانی جیهان زیاتر بە هێز دەبوو ئەمەش مانای ئەوەیە خەباتێکی بەهێزی پرۆلیتاری بە گشتی لە بەرەوپێش چوون دایە.

ئەمانە سەرچاوەی تێکۆشانی رۆژی ژنانی کرێکار بوو. تێکۆشانی ژنانی کرێکار لەم رۆژەدا کۆمەکی زیاتر دەکات بە هۆشیاری و رێکخراوبوونی کرێکارانی ژن. ئەمەش مانای ئەوەیە بەشداری راستەوخۆ بۆ بە سەرکەوتن گەیاندنی ئەم خەباتە لە پێناوی ژیانێکی باشتر بۆ چینی کرێکار.

ڕۆژی کرێکارانی ژن لە روسیا

لە ساڵی (١٩١٣)بۆ یەکەمین جار ژنانی کرێکار لە روسیا بەشدار بوون لە «ڕۆژی ژنانی کرێکار».ئەو کاتە، کاتی بەرەنگاربوونەوە بوو، کە تیزاریزم دەیویست کرێکاران و جوتیاران راگرێت لە چاوەڕوانیدا، یاخود دەیویست بە هیچ جۆرێك بیر لە مەراسیمی «ڕۆژی ژنانی کرێکار» بە شێوەی خۆپیشاندان نەکەنەوە، بەڵام ڕێکخراوبوونی ژنانی کرێکار توانیان ئاهەنگی ڕۆژی جیهانی بگێرن. هەردوو ڕۆژنامەی یاسایی چینی کرێکار....پراڤدای بەلشەفیکەکان و لۆچی مەنشەفیکەکان...وتاریان دابەزاد، سەبارەت بە ڕۆژی ژنانی جیهان: (٥) وتاری تایبەتییان نوسی لە سەر ئەوانەی جێگایان دیارە لە ناو بزوتنەوەی ژنانی کرێکار، هەروەها پەیام ناردن بۆ هاوڕێیان لەوانە: بیبل و کلارا زکتین.

لەوساڵە شومانەی کە ڕێگە بە کۆبوونەوەکان دەگیرا، بەڵام لە پترۆگراد ئەو کرێکارە ژنانەی کە ئەندامی پارتی بوون، کۆری جەماوەرییان ڕێکدەخست لە سەر «مەسەلەی ژنان» چوونە ژوورەوە (٥)کۆپیکس بوو.ئەم کۆبونەوانە ئەگەر چی نایاسایی بوون، بەڵام هۆڵەکان بە تەواوی جمەیان دەهات لە خەڵك. ئەندامەکانی پارتی باسیان پێشکەشدەکرد، بەڵام ئەم چالێکییانە «داخران» کۆبونەوەکان بە خێراگری کۆتاییان پێهات، کاتێ پۆلیس سەرکوتکەرانە ڕێگەی گرت لە وتەبێژان، هەروەها کەوتە ترساندن و هەرەشە و گرتنی قسەکەرانی کۆبوونەوەکان. مانایەکی مەزن و تایبەتی هەبوو بۆ کرێکارانی جیهان ژنانی روسیا، ئەوان ژیان بەسەری دەبەن لە ژێر دەسەڵاتی سەرکوتکەرانەی تیزاریزم، پێویستە پەیوەست بن بە هەر ڕێگەیەك کە بۆیان دەکرێ بۆ گەیشتن و بەڕێوەبردنی ڕۆژی ژنانی جیهان. ئەمە پەیامێك بوو بۆ لە خەو هەڵسانی روسیا لە ژێر دەسەڵاتی تزاری زیندان و لە سێدارە دان. بی دەسەڵاتی لە کوشتنی کرێکاران ئازایەتی لە خەبات و خۆپیشاندان.

لە ساڵی (١٩١٤) دا «ڕۆژی ژنانی کرێکار» لە روسیا باشتر ڕێکخرا. هەردوو ڕۆژنامەی کرێکاران پەیوەست بوونی خۆیان راگەیاند بە مەراسیمەکە. هاوڕێیانی ئێمە گەلێك سەختی و دژواریان چەشت بۆ ڕۆژی کرێکارانی ژن. لەبەر دەست تێوەردانی پۆلیس، ئەوان نەیانتوانی خۆپیشاندان بەرێبخەن.ئەوانەی بەشدار بوون لە خۆپیشاندانی «ڕۆژی ژنانی کرێکار» خۆیان بینییەوە لە زیندانەکانی تزاری، هەروەها دواتر زۆربەیان ڕەوانەی باکوری سارد. دروشمی «لە پێناوی دەنگدانی ژنانی کرێکار» ئەمە بە سروشتی بووە هۆی ئەوەی بانگەوازێك بێت بۆ ڕاماڵینی ئۆتۆکراسی.

ڕۆژی ژنانی جیهان، لە دەورانی جەنگی ئیمپریالیستیدا

جەنگی جیهانی یەکەم کۆتایی هات، چینی کرێکار لە تەواوی ولێتان بوونە کەرەسەی ئەم جەنگە. ساڵێنی (١٩١٥-١٩١٦)»ڕۆژی ژنانی کرێکار» لە تاراوگە نارازی بوون بەم ڕەوشە....باڵی چەپی ژنانی سۆسیالیست هەمان تێروانینی پارتی بەلشەفیکی روسیایان هەبوو بۆ گۆرینی (٨)ی مارس بۆ خۆپیشاندانی ژنانی کرێکار لە دژی جەنگ، بەڵام پارتە سۆسیالیستە هەڵپەرستەکان لە ئەڵمانیاو لە ولێتانی تر، ڕێگر بوون لەبەردەم چالێکییەکانی ژنانی سۆسیالیست لە ڕێکخستنی ئاپۆرە جەماوەرییەکان، هەروەها ڕەتکردنەوەی دانی پاسەپۆرت بە ژنانی سۆسیالیست بۆ ولێتانی بێلایەن، لە کاتێکدا ژنانی کرێکار داوای کۆبوونەوەی جیهانییان دەکرد، بۆئەوەی بە بۆرژوازی نیشانبدەن ئازایەتی و جەسوری هاوپشتی ئەنتەرناسیونالی بەردەوامە.

لە ساڵی (١٩١٥) دا تەنها لە نەرویج توانیان خۆپیشاندانێکی جیهانی بەرپابکەن لە ڕۆژی ژنان، کە نوێنەری روسیا و ولێتانی بێلایەن ئامادە بوون. ئەوان پێیانوانەبوو ڕۆژی ژنان ڕێکبخرێ لە روسیا لە بەر دەسەڵاتی تزاریزم و عەسکەرتاریەت دا.

ئەو ساڵە مەزنە، ساڵی (١٩١٧) ی مەزن، برسیەتی، ساردی، ناعەدالەتی، جەنگ، بەستەڵەکی ئارامی کرێکارانی ژن و ژنانی جوتیاری روسیای تێکشکاند. لە (٨)ی مارسی (١٩١٧)دا لە ڕۆژی ژنانی کرێکار، ئەوانی ڕژانە سەرشەقامەکانی پترۆگراد. ژنان.... بەشێك لە

کرێکاران، هەروەها بەشێك لە خێزانی سەربازان بوون.... داخوازییەکانیان ئەمانە بوون «نان بۆ منداڵەکانمان» گەرانەوەی هاوسەرەکانمان لە بەرەکانی جەنگ». لەو کاتە یەکلاکەرەوەیەدا خۆپیشاندانی ژنانی کرێکار ترس و هەرەشەی خستە نێو دەسەڵاتداران و بە تایبەتیش هێزی ئاسایشی تزاری، کە نەیاندەتوانی هیچ کارێك بکەن لە دژی یاخیبووەکان، بەڵام سەیریاندەکرد و نەیان دەزانی چ بریارێك دەرکەن، چونکە لە بەرامبەریاندا خەباتی جەماوەری وەکو گەردەلولاوی دەریا شەپۆلی دەدا.

رۆژی ژنانی کرێکار لە ساڵی (١٩١٧) دا بوو بە رۆژێکی لە بیرنەچوو وە لە مێژوودا. لەو رۆژگارەدا ژنانی روسیا بوون بە مەشخەڵی بەرزکردنەوەی شۆرشی کرێکاری و هەڵکردنی ئاگری شۆرش لە جیهاندا.

شۆرشی شوبات لەم رۆژەدا دەستیپێکرد

«رۆژی ژنانی جیهان»، (١٠) ساڵ لەمەوبەر پێکهات وەکو کەمپینێك بۆ یەکسانی سیاسی بۆ ژنان و خەبات کردن بۆ سۆسیالیزم. ئەم ئامانجانە بە دەستهاتن لە رێگای چینی کرێکاری ژنی روسیا. لە کۆماری سۆڤیەتی ژنانی کرێکار و جوتیاران پێویستییان بەوە نەبوو خەبات بکەن بۆ مافی دەنگدان، یاخود مافە مەدەنییەکان. ئەوان هەر ئەو کات ئەم مافەیان بە دەستهێنابوو. کرێکارانی روسیا و ژنانی جوتیار هاونیشتیمانی یەکسانن....... دەسەڵاتیان بە دەستەوەیە ئەوەش کارەکانی ئاسان کردون بۆ تێکۆشان بۆ ژیانێکی باشتر. مافی دەنگدان بەشێکە لە سۆڤیەت و تەواوی رێکخراوەکان.

ئەم مافانە بە تەنها بەس نییە. ئێمە پێویستە فێر بین چۆن ئەم مافانە بەکاربێنین، مافی دەنگدان چەکێکە پێویستە فێری بین چۆن بە قازانجی خۆمان بەکاریدەهێنین، بۆ شتی بەکەڵك و کۆماری کرێکاری. لە ماوەی (٢) ساڵ دەسەڵاتی سۆڤیەتیدا ژیان بە تەواوەتی هەمووی نەگۆراوە، ئێمە لە پرۆسەی خەباتداین بۆ گەیشتن بە کۆمۆنیزم هەروەها ئێمە لە دونیایەك دەژین هێشتا تاریکی و سەرکوتکردنی رابردو لە ناو نەچووە. کۆتی خێزان، کاری نێوماڵی ژنان، لەش فرۆشی قورسایی زۆری هەیە لە سەر ژنانی کرێکار. ژنانی کرێکار و ژنانی جوتیار کاتێ دەتوانن رزگاریان بێت، لەم هەلومەرجە و یەکسانی هەمەلایەنە بە دەستبێنن لە ژیانی خۆیاندا، نەك تەنها لە یاسا، ئەگەر هەرچی هێز و توانایان هەیە بیخەنە کار بۆ گواستنەوەی

روسیا بۆ کۆمەڵگەیەکی کۆمۆنیستی.

بۆ بە خێرایی هاتنی ئەم ڕۆژە، ئێمە پێویستە یەکەمین شت تێکشکانی ئابوری روسیا راستکەینەوە. ئێمە پێویستە بیر لە ڕێگە چارەیەك بکەینەوە، بۆ ئەم دوو ئەرکە راستەوخۆیە... بنیاتنانی بە چاکی ڕێکخستنی هێزی هۆشیاری سیاسی کرێکاران و دووبارە بنیاتنانەوەی هێلی هاتوچۆ. ئەگەر هێزی کرێکاران بجوڵێ بە شێوەیەکی باش، ئێمە سەرکەوتن بە دەستدێنین، جارێکی تر دەبینەوە خاوەن شەمەندەفەری هەڵمی: شەمەندەفەری هاتوچۆ دەست بەکاردەکاتەوە. ئەمەش مانای ئەوەیە کرێکارانی ژن و کرێکارانی پیاو نان وداری سوتان بە دەستدێنن.

گەڕانەوەی هێڵی هاتوچۆ بۆ قۆناغی ئاسایی، سەرکەوتنی کۆمۆنیزم خێرا دەکات، هەروەها سەرکەوتنی کۆمۆنیزم بەندە بە تەواوبوونی بنچینەیی یەکسانی هەمەلایەنەی ژنان، بۆیە پێویستە پەیامی «ڕۆژی ژنانی کرێکار» ئەم ساڵ ئەوە بێت: کرێکارانی ژن، ژنانی جوتیار، دایکان، هاوسەرەکان، خوشکەکان، ئەو هەموو تێکۆشانەی یارمەتی کرێکاران و هاوڕییان نیگەرانییەکان هەرەس پێدێنی، سەبارەت بە شەمەندەفەری هاتوچۆ و دوبارە بنیاتنانەوەی هێلی هاتوچۆ. هەموومان لە تێکۆشاندایین، لە پێناوی بە دەستهێنانی نان و داری سوتاندن و کەرەستەی خاو.» ساڵی رابردودا دروشمی رۆژی کرێکارانی ژن ئەمە بوو.»هەموو شتێ لە پێناوی سەرکەوتنی بەرەی سور». ئێمە ئێستا بانگەوازی کرێکارانی ژن دەکەین بێنە مەیدان بۆ نیشاندانی هێزی خۆیان لە بەرامبەر بەرەی زەردی تازە.....بەرەی کرێکاری! سوپای سور دوژمنی دەرەکی تێکشکاند، لەبەرئەوەی ڕێکخراوبوو، بە دیسپلین بوو، هەروەها ئامادەبوو بۆ قوربانیدان بەخۆ. لەگەڵ ڕێکخستن. کاری زۆر، دیسپلین، هەروەها قوربانیدان بەخۆ، کۆماری کرێکاران هەرەسپێهێنانی دوژمنی ناوخۆ بوو....لە جێچوونی هێڵی هاتوچۆ و ئابوری، برسیەتی، ساردی، نەخۆشی. «هەموو یەکێك بۆ سەرکەوتنی بەرەی بێ خوێن ڕشتنی کرێکاران! هەموو یەکێك بۆ ئەم سەرکەوتنە!»

ئەرکە تازەکان لە رۆژی ژنانی کرێکار

شۆڕشی ئۆکتۆبەر یەکسانی بە ژنان لەگەڵ پیاوان و تارادەی پێویستی مافە شارستانییەکاندا. ژنانی پرۆلیتاری لە روسیا چەند ساڵ لەمەوبەر دەیانناڵاند بە دەست بەدبەختی و چەوسانەوە، بەڵام ئێستا لە کۆماری سۆڤیەتیدا دەتوانن بە شانازییەوە نیشانی هاوڕێیانییان بدەن لە وڵێتانی تر ڕێبازی یەکسانی سیاسی لە گرەوی بنیاتنانی دەسەڵاتی پرۆلیتاریا و دەسەڵاتی شوراکانە.

ئەم حاڵەتە لە وڵێتە سەرمایەدارەکانی تر جیاواز بوو، لەوێ هێشتا ژنان زیاد لە پێویست کار دەکەن و بێ بەشن. لەم وڵێتانەدا دەنگی ژنان کزەو مردوە. لە راستیدا لە وڵێتانی بێلایەن.... لە نەرویج، فەرەنسا، فینلەند، لە هەندێ وڵێتانی ئەمریکای باکور......ژنان مافە شارستانی یەکانیان بە دەستهێناوە، هەتا پێش دەستپێکردنی جەنگیش.

لە ئەڵمانیا، دوای رووخانی قەیسەرو بنیاتنانی کۆماری بۆرژوازی، سەرکردایەتیکردنی ناوەندی لە (٣٦)ژن کە چوونە ناو پەرلەمان، بەڵام یەك دانەشیان کۆمۆنیست نەبوون.

لە ساڵی (١٩١٩)، لە بەریتانیا ژنانێك بۆ یەکەمجار بوو بە ئەندامی پەرلەمان، بەڵام ئەو کەسە کێ بوو؟ ئەو (خانمە) ئەمەش مانای ئەوەیە موڵکدار یان ئەرستۆکرات بوو. هەروەها لە فەرەنسا مەسەلەیەك هاتە پێشەوە، دواتر درێژکرایەوە بۆ مافی دەنگدانی ژنان.

بەڵام چۆن ئەم مافانە بە کاردێنین بۆقازانجی ژنانی کرێکار لە چوارچێوەی پەرلەمانی بۆرژوازی؟ لە کاتێکدا دەسەڵات لە دەستی سەرمایەدارەکان و موڵکدارەکاندا بێت، بە هیچ جۆرێك مافە سیاسیەکان ناتوانی ژنانی کرێکار بپارێزێ لە جێگاو شوێنی کۆیلەتی یان لە ماڵ و لە کۆمەڵگە. بۆرژوازی فەرەنسی ئامادەیە بەرتیلێکی تر فرەبدەن بۆ چینی کرێکار، لە ترسی گەشەسەندنی بیروباوەری بەلشەفیکەکان لە نێو کرێکاران ئامادە بوون مافی دەنگدان بدەن بە ژنان.

مستەر بۆرژوازی سێر....کاتت بەسەر چوو!

دوای ئەزموونی شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە روسیا، بە تەواوی ڕێگەخۆشبوو بۆ ژنانی کرێکار لە فەرەنسا، هەروەها بەریتانیا و لە وڵێتانی تر تەنها دەسەڵاتی چینی کرێکاران، دەسەڵاتی شوراکان زامنی پاراستنی یەکسانی هەمەلایەنەیە. گەورەترین سەرکەوتنی

کۆمۆنیزم پچران و هێنانەخوارەوەی دەسەڵاتی دونیای کۆنە، ئەگەر ئەرکی «ڕۆژی جیهانی ژنانی کرێکار «لە دەورانی پێش ئێستا لە بەرامبەر دەسەڵاتدارانی بالیی پەرلەمانی بۆرژوازی خەبات بوو، لەپێناوی مافی دەنگدانی ژنان، ئەوە ئەرکی ئێستای چینی کرێکار بریتییە لە ڕێکخستنی ژنانی کرێکارە لە دەوری دروشمی ئەنتەرناسیۆنالی سێیەم. گوێ لەم بانگەوازەی روسیا بگرن..

«ژنانی کرێکار لە سەرتاسەری دونیا! خۆتان ڕێکخەن و بەرەیەکی یەکگرتووی پرۆلیتاری بنیاتبنێن بۆ تێکۆشان لە دژی ئەوانەی ئەم جیهانە تاڵێن دەکەن! بروخێ پەرلەمانتاریزمی بۆرژوازی! پیرۆز بێت دەسەڵاتداری شوراکان! لەناوچێت نایەکسانی و چەوساندنەوە لە نێوان ژن و پیاودا! ئێمە لە خەبات داین لەگەڵ کرێکاران بۆ سەرکەوتنی کۆمۆنیزمی ئەنتەرناسیۆنالی!»

ئەم بانگەشە بۆ یەکەمجار لە ناوەندی هەواڵەکانی نەزمی نوێ، لە بەرەکانی شەری ناوخۆ دەبیسترا، و دەنگە ژێکانی دڵی ژنانی کرێکاری ولێتانی تری دەدا. ژنانی کرێکار گوێدەگرێ و بروا دەکات بەوەی ئەم بانگەشەیە راستە. تاوەکو ئەم دوایيانەش بروایان وابوو کە ئەگەر توانیان چەند نوێنەرێك بنێرن بۆ پەرلەمان، ژیانیان ئاسانتر دەبێت و زیاتر بەرگەی ستەمکاری سەرمایەداری دەگرن. ئێستا پێچەوانەکەی دەزانین.

تەنها بە لە ناوچوونی سەرمایەداری و بنیاتنانی دەسەڵاتی شورایی، دەتوانین خۆمان بپارێزین لە دونیای پڕ لە زوڵم و، شەرمەزاری و نایەکسانی ئەم ژیانە بۆژنانی کرێکار لە ولێتە سەرمایەدارەکان زۆر قورس کردوە. «ڕۆژی ژنانی کرێکار» وەرچەرخانە لە خەباتکردن لە مافی دەنگدانی ژنان بەرەو ڕۆژێکی جیهانی بۆتێکۆشانی هەمەلایەنە و رەهای ڕزگاری ژنان، ئەمەش مانای تێکۆشانە بۆ سەرکەوتنی شوراکان و کۆمۆنیزم!

*بروخێ دونیای هەژاری و دەسەڵاتی سەرمایە!

*لە ناوچێت نایەکسانی، بێ مافی و چەوساندنەوەی ژنان.....میراتی بۆرژوازی جیهانی!

*بۆ پێشەوە بەرەو یەکێتیی جیهانی نێوان کرێکارانی ژن و کرێکارانی پیاو لە خەباتدا، لە پێناوی دەسەڵاتی کرێکاران......کرێکارانی هەردوو ڕەگەز!

کورتەیەك لە ژیاننامەی سیاسی ئەلێکساندرا کۆلنتای (١٨٧٢-١٩٥٢)

لە ساڵی (١٨٩٠) پەیوەندی کردووە بە پارتی کرێکارانی سۆسیالیستی دیموکراتی روسیا.

هەڵسوڕاو بووە لە بزوتنەوەی ژنانی سۆسیالیستی جیهانی.

بەر لە ساڵی (١٩١٤) ئەندامی مەنشەفیکەکان بووە.

لە ساڵی (١٩١٧)دا بووە بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی (بەلشەفیەکان) و کۆمیسیاری خۆشگوزەرانی کۆمەڵیەتی لە دەوڵەتی سۆڤیەتی.

لەگەڵ بۆخارین بووە لە فراکسیونی «کۆمۆنیزمی چەپ»، دژی ڕێکەوتننامەی ئاشتی بریست لیتۆفیسك، یەکێك بووە لە سەرکردەکانی «ئۆپۆزسیۆنی کرێکاریی» پۆستی کاری دیبلۆماتیکی پێسپردراوە لە مەکسیکۆ و لە ولێتانی ئەسکەندەناڤی.

هاوسۆزی هەبوو لەگەڵ «ئۆپۆسیۆنیی چەپ» دواتریش گونجا لەگەڵیان.

لەساڵی (١٩٥٢) کۆچی دواییکردوە